

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

Затверджено на засіданні кафедри
економіки підприємства та
менеджменту.

Протокол № 5 від 03.12.2017 р.

ОСНОВИ ПІДПРИЄМСНИЦТВА

Програма

**для студентів усіх спеціальностей
першого (бакалаврського) рівня**

Укладач: д.е.н., проф. Салун М. М.

Відповідальний за видання
зав. каф. економіки підприємства
та менеджменту Шиян Д. В.

**Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2018**

1. Вступ

Підприємницька активність надає економіці – життєвої сили, ринку – нові продукти та послуги та нові способи ведення бізнесу.

Навчальна дисципліна «Основи підприємництва» зосереджена на організаційних аспектах підприємництва, на підготовці до запуску нових підприємницьких ініціатив.

Метою даної дисципліни є формування системи базових знань щодо процесу підприємництва, підприємницького маркетингу, формування команди однодумців для провадження підприємницької діяльності та компетентностей щодо формування та реалізації підприємницьких ініціатив, як бізнес-проекту.

Для досягнення мети поставлені такі основні завдання:

ознайомлення з найбільш значимими факторами запуску нового підприємства, з методами оцінки можливостей розвитку підприємництва за видами та сферами діяльності, з методиками визначення ресурсних потреб та придбання ресурсів, оцінки потенціального прибутку при започаткуванні підприємницької діяльності;

розгляд найбільш дієвих сучасних бізнес-моделей та послідовності розробки відповідних стратегій;

формування плану маркетингу для управління зростанням на основі отриманої ринкової інформації, сформованої маркетингової стратегії для підприємців,

розгляд питань створення команди на підприємствах малого бізнесу, у тому числі: бутстрепінг (побудова команди на основі «етапу венчурного життя»), взаємодія з командою зовнішніх інвесторів, адвокатів, бухгалтерів, радників;

засвоєння основ договірних відносин, ліцензування та патентування підприємницької діяльності;

застосування на практиці знань щодо формування та презентації бізнес-плану;

обґрунтування використання різних джерел фінансування підприємницької діяльності.

Об'єктом навчальної дисципліни є процеси, що відображають різні аспекти започаткування підприємницької діяльності та функціонування підприємств малого бізнесу.

Предметом навчальної дисципліни є організаційно-економічне забезпечення підприємницької діяльності.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен знати:

сутність підприємницької діяльності та її принципи;

основні види організаційно правових форм підприємницької діяльності;

особливості ліцензування та патентування діяльності порядок створення, ліквідації та призупинення діяльності підприємницьких структур;

джерела фінансування власної діяльності;

способи захисту бізнесу;

способи залучення клієнтів та стратегії функціонування підприємницьких структур;

вміти:

створювати власний бізнес з урахуванням особливостей функціонування підприємств різних форм власності та законодавчих обмежень;

використовувати сучасні методи діагностики та експертизи діяльності підприємства з урахуванням специфіки функціонування;

обґрунтовувати потребу у внутрішньому та зовнішньому фінансуванні;

вміти визначати результативність підприємництва та оптимізувати витрати.

У процесі викладання навчальної дисципліни основна увага приділяється оволодінню студентами професійними компетентностями, що наведена в табл. 1.

Структуру складових професійних компетентностей та їх формування відповідно до Національної рамки кваліфікацій України наведено в таблиці 2.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 150 годин (5 кредитів ЄКТС). Форма підсумкового контролю – залік.

**Професійна компетентність, яка отримується студентами після
вивчення навчальної дисципліни**

Назва компетентності	Складові компетентності
Здатність до створення нового бізнесу з урахуванням особливостей функціонування підприємств різних форм власності, законодавчих обмежень та особливостей середовища	здатність до визначення цілей і завдань підприємництва
	здатність до визначення джерел формування, аналізу змісту підприємницьких ідей та використання технологій й методів їх реалізації
	здатність планувати та забезпечувати заходи щодо створення, ліквідації та призупинення підприємницької діяльності
	здатність обґрунтовано обирати джерела фінансування бізнесу з урахуванням доступності та особливостей середовища
	здатність обґрунтовано обирати систему оподаткування, обліку та звітності в залежності від умов господарювання та видів діяльності
	здатність формувати відносини з зовнішнім середовищем бізнесу, а саме, визначати стратегії функціонування бізнес-структур з обранням способів залучення клієнтів
	здатність до формування організаційної культури бізнесу
	здатність обґрунтовувати кількісний й якісний склад працівників та методи їх мотивації

Таблиця 2

Структура складових професійних компетентностей з навчальної дисципліни «Основи підприємництва» за Національною рамкою кваліфікації України

Складові компетентності, яка формується в рамках теми	Мінімальний досвід	Знання	Вміння	Комунікація	Автономність і відповідальність
1	2	3	4	5	6
Тема 1. Сутність поняття та підходи до бізнесу					
здатність до визначення цілей і завдань підприємництва	Поняття бізнесу та підприємницької діяльності. Поняття зовнішнього та внутрішнього середовища бізнесу	Сутність бізнесу та підприємництва. Поняття учасників підприємництва. Цілі та завдання підприємницьких структур та її учасників. Обмеження щодо підприємницької діяльності	Досліджувати підходи до бізнесу в різних умовах та країнах. Визначати цілі та завдання бізнесу. Виявляти протиріччя між цілями учасників бізнесу	Аргументувати власну позицію щодо тлумачення цілей і завдань підприємництва	Самостійно визначати цілі і завдання підприємництва
Тема 2. Законодавче регулювання та порядок реєстрації підприємницької діяльності					
здатність обґрунтовано обирати систему оподаткування, обліку та звітності в залежності від умов господарювання та видів діяльності	Поняття засновницьких документів. Процес реєстрації підприємницької діяльності	Структура, призначення і зміст засновницьких документів. Перелік документів для реєстрації підприємницької діяльності	Заповнювати документи для реєстрації підприємницької діяльності у встановленому порядку для відповідних установ	Аргументувати власну позицію щодо пошуку та систематизації необхідної для ведення бізнесу інформацію.	Самостійно обґрунтовано обирати систему оподаткування, обліку та звітності в залежності від умов господарювання та видів діяльності
Тема 3. Підприємницькі ідеї і методи їх реалізації					
Здатність визначати	Поняття	Поняття	Аналізувати зміст	Формувати та	Самостійно

джерела формування, аналізу змісту підприємницьких ідей та використання технологій й методів їх реалізації	рішення. Джерела отримання інформації	підприємницької ідеї. Технології прийняття підприємницьких рішень	та джерела підприємницьких ідей. Застосовувати різні методи реалізації підприємницьких ідей	використовувати комунікації для генерації ідей та їх реалізації	здійснювати пошук та генерацію бізнес-ідей
Тема 4. Джерела фінансування підприємницької діяльності					
здатність обґрунтовано обирати джерела фінансування бізнесу з урахуванням доступності та особливостей середовища	Поняття капіталу, його джерел, структури та ціни.	Джерела фінансування. Особливості внутрішнього та зовнішнього фінансування. Вартість ресурсів.	Визначати джерела фінансування підприємницької діяльності з урахуванням вартості залучення коштів. Визначати особливості зовнішніх джерел фінансування	Аргументувати власну думку щодо вибору джерел фінансування підприємницької діяльності	Самостійно приймати обґрунтовані рішення щодо фінансування підприємницької діяльності
Тема 5. Формування команди, кадрова політика підприємства					
здатність обґрунтовувати кількісний й якісний склад працівників та методи їх мотивації здатність до формування організаційної культури бізнесу	Кадрова політика. Трудовий контракт. Поняття мотивації.	Процес створення команди на підприємствах малого бізнесу, у тому числі: бутстрепінг (побудова команди на основі «етапу венчурного життя»), взаємодія з командою зовнішніх інвесторів, адвокатів,	Створювати ефективну бізнес-команду шляхом позбавлення працівників від можливих ризиків	Формувати ефективну команду для досягнення цілей	Самостійно приймати обґрунтовані рішення щодо забезпечення кадрової складової бізнесу та несення персональної відповідальності за ефективне формування команди

		бухгалтерів, радників			
Тема 6. Проектний менеджмент підприємницьких ініціатив					
здатність здійснювати підприємництво відповідно до встановлених проектом планів	Поняття бізнес-план	Процес створення команди на підприємствах малого бізнесу, у тому числі: бутстреппінг (побудова команди на основі «етапу венчурного життя»), взаємодія з командою зовнішніх інвесторів, адвокатів, бухгалтерів, радників	Виявляти найбільш впливові фактори запуску нового підприємства. Оцінювати можливості розвитку підприємництва за видами та сферами діяльності. Використовувати методики визначення ресурсних потреб, методики оцінки потенційного прибутку при започаткуванні підприємницької діяльності	Формувати бізнес-план або план-проект	Самостійно приймати обґрунтовані рішення щодо виконання бізнес-плану або плану-проекту
Тема 7. Підприємницькі ризики					
здатність здійснювати підприємництво в умовах невизначеності та ризику	Поняття невизначеності та ризику	Принципи ризик-менеджменту	Оцінювати ризикованість підприємницької діяльності	Аргументувати власну думку щодо оцінки ризиків діяльності	Самостійно приймати обґрунтовані рішення щодо управління підприємницькими ризиками

2. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Сутність поняття та підходи до бізнесу

1.1. Історичний розвиток поняття «підприємництво», «бізнес». Види та суб'єкти підприємницької діяльності. Історія розвитку теорії підприємництва

1.2. Функції і модель підприємництва. Передумови підприємництва та елементи підприємницького середовища. Інфраструктура підприємництва

1.3. Місце підприємництва в суспільстві. Проблеми та перспективи розвитку підприємництва в Україні.

Тема 2. Законодавче регулювання та порядок реєстрації підприємницької діяльності

2.1. Правова база підприємництва. Державне регулювання підприємництва.

2.2. Технологія створення власної справи. Зміст установчих документів та їх підготовка. Державна реєстрація підприємницької діяльності. Реорганізація та ліквідація суб'єкта господарювання. Типові помилки при заснуванні власної справи

Тема 3. Підприємницькі ідеї і методи їх реалізації

3.1. Підприємницька ідея, її зміст. Поняття ідеї, її сутність. Джерела формування нових ідей.

3.2. Організація підприємницького маркетингу. Вибір ідеї та визначення раціональної стартової стратегії. Значення PR у бізнесі. Особливості PR для різних підприємств та умов господарювання.

Тема 4. Джерела фінансування підприємницької діяльності

4.1. Власні, позикові та залучені джерела фінансування бізнесу. Кредитування підприємств різних форм власності. Види кредитів. Банківське кредитування. Принципи та умови кредитування. Вимоги до документів, необхідних для отримання кредиту.

4.2. Вартість залучених та запозичених коштів. Особливості забезпечення.

4.3. Фінансування бізнесу за рахунок власних коштів.

4.4. Організація фінансової діяльності та оптимізація оподаткування.

Тема 5. Формування команди, кадрова політика підприємства

5.1. Кадрова складова малого бізнесу. Мотивація персоналу. Поняття команди. Підбір персоналу. Ділова активність працівників. Клімат у колективі. Особливості розподілу повноважень.

5.2. Взаємодія з командою зовнішніх інвесторів, адвокатів, бухгалтерів, радників.

Тема 6. Проектний менеджмент підприємницьких ініціатив

6.1. Система підприємницького управління. Розробка стратегії та бізнес-планування підприємницької діяльності.

6.2. Організація підприємницького маркетингу. Маркетингова стратегія для підприємців. План маркетингу.

Тема 7. Підприємницькі ризики

7.1. Класифікація підприємницьких ризиків за родом небезпеки, за характером діяльності, за об'єктами ризику, за характером обліку, за часом, за характером наслідків, за ступенем ризикованості.

7.2. Кількісні методи оцінки ризиків. Імовірнісний (статистичний) метод оцінки ризику. Оцінка ризику по господарських контрактах. Методи суб'єктивних оцінок при вимірюванні ризику. Метод побудови дерева рішень. Стратегічні ігри. Статистичні ігри.

7.3. Ризик-менеджмент. Формування стратегії ризик-менеджменту. Система управління ризиком. Принципи управління ризиками. Основні етапи управління ризиком: аналіз, вибір методу управління, реалізація обраних методів, контроль. Методи впливу на ризик: зниження, збереження, передача. Реалізація прийомів зниження ступеня ризику.

3. Теми та плани семінарських занять

Семінарське заняття – форма навчального заняття, за якої викладач організовує дискусію навколо попередньо визначених тем,

до яких студенти готують тези виступів. На кожному семінарському занятті викладач оцінює підготовлені студентами доповіді та презентації з окреслених питань (табл. 3.1), їх виступи, активність у дискусії, вміння формулювати і відстоювати свою позицію тощо. Підсумкові бали за кожне семінарське заняття виставляються у відповідний журнал. Отримані студентом бали за окремі семінарські заняття враховуються в процесі накопичення підсумкових балів з даної навчальної дисципліни.

Таблиця 3.1

Плани семінарських занять

Назва теми	Програмні питання
Тема 1. Сутність поняття та підходи до бізнесу	Тема семінарського заняття «Проблеми та перспективи розвитку підприємництва в Україні» 1. Види економічної діяльності, перспективні для підприємницької активності на поточний час. 2. Новітні напрямки підприємництва
Тема 2. Законодавче регулювання та порядок реєстрації підприємницької діяльності	Тема семінарського заняття «Державна реєстрація підприємницької діяльності» 1. Перелік та порядок заповнення документів для реєстрації підприємницької діяльності (за формами власності та масштабами підприємницької активності)
Тема 3. Підприємницькі ідеї і методи їх реалізації	Тема семінарського заняття «Підприємницька ідея» 1. Оцінка підприємницької ідеї 2. Бізнес-ідея як інтелектуальна власність компанії.
Тема 4. Джерела фінансування підприємницької діяльності	Тема семінарського заняття «Організація фінансової діяльності та оптимізація оподаткування» 1. Види кредитів. Принципи та умови кредитування 2. Венчурне фінансування
Тема 5. Формування команди, кадрова політика підприємства	Тема семінарського заняття «Взаємодія з командою зовнішніх інвесторів, адвокатів, бухгалтерів, радників при здійсненні підприємницької діяльності» 1. Культура підприємницької діяльності. 2. Основні правила ділового спілкування.
Тема 6. Проектний менеджмент підприємницьких ініціатив	Тема семінарського заняття «Проектний менеджмент підприємницьких ініціатив» 1. Проекти соціального підприємництва 2. Підприємницькі проекти
Тема 7. Підприємницькі ризики	Тема семінарського заняття «Ризик-менеджмент» 1. Методи впливу на ризик: зниження, збереження, передача. 2. Реалізація прийомів зниження ризику

4. Теми практичних занять

Практичне заняття – форма навчального заняття, за якої викладач організовує детальний розгляд окремих теоретичних

положень навчальної дисципліни і формує вміння та навички їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання студентом сформульованих завдань. Проведення таких занять ґрунтується на попередньо підготовленому методичному матеріалі – тестах для виявлення ступеня оволодіння необхідними теоретичними положеннями, наборі завдань різного рівня складності для розв'язування їх на занятті. Воно включає проведення попереднього контролю знань, вмінь і навичок студентів, постановку загальної проблеми викладачем та її обговорення за участю студентів, розв'язування завдань із їх обговоренням, розв'язування контрольних завдань, їх перевірку, оцінювання (табл. 4.1).

Таблиця 4.1

Перелік тем практичних занять

Назва теми	Тематика практичних завдань
Тема 1. Сутність поняття та підходи до бізнесу	Завдання 1. Оцінка найбільш привабливих видів економічної діяльності України для започаткування бізнесу
Тема 2. Законодавче регулювання та порядок реєстрації підприємницької діяльності	Завдання 1. Розробка основних документів для реєстрації приватної особи підприємця Завдання 2. Розробка основних документів для реєстрації приватного підприємства
Тема 3. Підприємницькі ідеї і методи їх реалізації	Завдання 1. Обрати найбільш привабливий вид економічної діяльності України для започаткування бізнесу та визначити раціональну стартову стратегію
Тема 4. Джерела фінансування підприємницької діяльності	Завдання 1. Оцінити вартість залучених та запозичених коштів при веденні бізнесу і реалізації бізнес-ідей. Завдання 2. Оцінити вартість власних коштів при веденні бізнесу і реалізації бізнес-ідей
Тема 5. Формування команди, кадрова політика підприємства	Завдання 1. Обґрунтувати кількість та якість працівників підприємства, сформулювати організаційну структуру управління підприємством
Тема 6. Проектний менеджмент підприємницьких ініціатив	Завдання 1. Розробити проект соціального підприємництва.
Тема 7. Підприємницькі ризики	Завдання 1. Провести розрахунок величин підприємницького ризику різними методами

5. Самостійна робота

Самостійна робота студента (СРС) – це форма організації навчального процесу, за якої заплановані завдання виконуються

студентом самостійно під методичним керівництвом викладача. Основні види самостійної роботи, які запропоновані студентам для засвоєння теоретичних знань та формування практичних навичок з навчальної дисципліни, наведені в табл. 5.1.

Таблиця 5.1

Завдання для самостійної роботи студентів та форми її контролю

Назва теми	Зміст самостійної роботи студента	Форми контролю СРС
Тема 1. Сутність поняття та підходи до бізнесу	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за тематикою навчальної дисципліни. Підготовка до семінарського заняття Виконання практичних завдань	Виступ на семінарі, Перевірка презентацій, Індивідуальне опитування щодо виконаного практичного завдання
Тема 2. Законодавче регулювання та порядок реєстрації підприємницької діяльності	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за тематикою навчальної дисципліни. Підготовка до семінарського заняття Виконання практичних завдань	Виступ на семінарі, Перевірка презентацій, Індивідуальне опитування щодо виконаного практичного завдання
Тема 3. Підприємницькі ідеї і методи їх реалізації	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за тематикою навчальної дисципліни. Підготовка до семінарського заняття Виконання практичних завдань	Виступ на семінарі, Перевірка презентацій, Індивідуальне опитування щодо виконаного практичного завдання
Тема 4. Джерела фінансування підприємницької діяльності	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за тематикою навчальної дисципліни. Підготовка до семінарського заняття Виконання практичних завдань	Виступ на семінарі, Перевірка презентацій, Індивідуальне опитування щодо виконаного практичного завдання
Тема 5. Формування команди, кадрова політика підприємства	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за тематикою навчальної дисципліни. Підготовка до семінарського заняття Виконання практичних завдань	Виступ на семінарі, Перевірка презентацій, Індивідуальне опитування щодо виконаного практичного завдання
Тема 6. Проектний менеджмент підприємницьких ініціатив	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за тематикою навчальної дисципліни. Підготовка до семінарського заняття Виконання практичних завдань	Виступ на семінарі, Перевірка презентацій, Індивідуальне опитування щодо виконаного практичного завдання

Тема 7. Підприємницькі ризики	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за тематикою навчальної дисципліни. Підготовка до семінарського заняття Виконання практичних завдань	Виступ на семінарі, Перевірка презентацій, Індивідуальне опитування щодо виконаного практичного завдання
--	---	--

6. Методи навчання

У процесі викладання навчальної дисципліни для активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів передбачене застосування як активних, так і інтерактивних навчальних технологій, серед яких: міні-лекції, робота в малих групах, семінари-дискусії, презентації, метод проектної роботи, банки візуального супроводу (табл. 6.1).

Таблиця 6.1

Розподіл форм та методів активізації процесу навчання за темами навчальної дисципліни (лекційні заняття)

Назва теми	Тематика практичних завдань
Тема 1. Сутність поняття та підходи до бізнесу	Міні-лекція: «Підходи до ведення бізнесу в різних країнах»
Тема 2. Законодавче регулювання та порядок реєстрації підприємницької діяльності	Міні-лекція: «Типові помилки при заснуванні власної справи»
Тема 3. Підприємницькі ідеї і методи їх реалізації	Міні-лекція: «Проблеми пошуку та генерації ідей»
Тема 4. Джерела фінансування підприємницької діяльності	Міні-лекція: «Вартість залучених та запозичених коштів при веденні бізнесу і реалізації бізнес-ідей»
Тема 5. Формування команди, кадрова політика підприємства	Міні-лекція: «Соціальна відповідальність бізнесу»
Тема 6. Проектний менеджмент підприємницьких ініціатив	Міні-лекція: «Соціальні проекти в бізнесі»
Тема 7. Підприємницькі ризики	Міні-лекція: «Класифікація підприємницьких ризиків»

7. Рекомендована література

1. Bola Adesope The 5Ws Of A Project. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.projecttimes.com/articles/the-5ws-of-a-project.html>
2. Sunil Srivastava The Entrepreneur Project Manager. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://www.projecttimes.com/articles/the-entrepreneur-project-manager.html>

3. Yasar Ajlouni Process And Project Management Joining Forces.
[Электронный ресурс]. – Режим доступа:

<https://www.projecttimes.com/articles/process-and-project-management-joining-forces.html>